

การประยุกต์ใช้การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องการตัดสินใจ เชิงจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล

โรส ภักดีโต*
จุไร อภัยจิรรัตน์**

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนรู้ที่ต้องเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกเนื่องจากเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงของความรู้อย่างรวดเร็ว หากตามไม่ทันก็จะกลายเป็นความรู้เก่า ล้าสมัยใช้ไม่ได้ ในสังคมปัจจุบันการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) เป็นการปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิดเดิม ด้วยการสะท้อนคิดภายในตนเองอย่างมีวิจารณญาณจากประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับเพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งจากการสนทนาเชิงวิพากษ์และนำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ โดยอาศัยประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชั้นเรียน วิชาปฏิบัติการพยาบาลมีการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลในแหล่งฝึก การนำการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น และช่วยให้การตัดสินใจในปัญหาจริยธรรมมีความตรงตามความเป็นจริงยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ประเด็นจริยธรรม การตัดสินใจ

* Corresponding author, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลเด็กและการผดุงครรภ์ วิทยาลัยพยาบาล
สภากาชาดไทย. E-mail: rpakdeto@yahoo.com

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

An Application of Transformative Learning in Arranging Learning Experience Regarding Ethical Decision Making for Nursing Students

Rose Pakdeto*

Churai Arpaichiraratana**

Abstract

Learning in the 21st century is the learning of constant change in the world because recent knowledge is changing so swiftly. If not updated, knowledge becomes obsolete in the present. Transformative learning is a way to help learners to reform the ideal framework by using self-reflection critically, survive from old learning frame and creating new learning methods by exchanging experiences in class. In order for nursing students to deeply understand themselves and find new knowledge at the same time, while they are engaged in the practice of the nursing subject, they have to be engaged in analysis and making decisions on ethical issues. Application of transformative learning to analysis can help learners learn to deal with different ethical issues, while at the same time help develop a sound understanding of themselves and others. This also helps learners make a more accurate decision concerning ethical circumstances. Moreover, it supports learners in being more mature in the way they handle their responsibilities and helps develop their critical thinking skills more effectively.

Keywords: transformative learning, ethical issues, decision making

* Corresponding author, Assistant Professor, Department of Pediatric and Obstetric Nursing, The Thai Red Cross College of Nursing. E-mail: rpakdeto@yahoo.com

**Assistant Professor, Faculty of Nursing Suandusit Rajabhat University

บทนำ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรมมีการเรียนการสอนในวิชาทฤษฎีก่อนนักศึกษาเรียนในวิชาปฏิบัติการพยาบาล หากพบประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดการขัดแย้งขึ้นซึ่งถือเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้สอนจะกระตุ้นให้ผู้เรียนนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาอภิปรายเป็นประเด็นทางจริยธรรม แต่การอภิปรายนั้นส่วนใหญ่จะเน้นหลักการ เนื้อหาของประเด็น ระเบียบปฏิบัติ ซึ่งอาจไม่ได้เน้นถึงเรื่องความรู้สึกขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้เรียนทำให้การเรียนรู้ไม่ครบองค์ประกอบ เมื่อผู้เรียนเกิดความไม่เข้าใจในสิ่งที่แตกต่างจากประสบการณ์เดิมของตน ทำให้เกิดคำถามในใจกับความรู้สึกที่เกิดขึ้น แต่กลับไม่มีคำตอบที่ชัดเจน และไม่สามารถสะท้อนย้อนแย้งเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายในตนเอง ทำให้ขาดองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ คือตัวตนที่อยู่ภายในของผู้เรียน ทำให้การเรียนรู้ไม่สมบูรณ์ ขาดความลึกซึ้งและความชัดเจนในการจดจำสิ่งที่เรียน⁽¹⁾ ดังนั้นการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน โดยการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น สอดรับกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้บัณฑิตใฝ่รู้ ใฝ่งาน ประสานสัมพันธ์ มุ่งมั่นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน รวมถึงมีอิสระทางความคิด และมีจิตวิสัย⁽²⁾

บทความนี้จะนำเสนอการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล ตามแนวคิดของเมซิโรว์ 10 ขั้นตอน

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) เป็นการเรียนรู้ที่สำคัญใน

ระดับอุดมศึกษา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่แน่นอนในโลกปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการศึกษาที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 จึงต้องอาศัยการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง แนวคิดนี้ได้พัฒนาโดยเมซิโรว์ (Jack Mezirow) ในปี ค.ศ. 1978 ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มและวางพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง และได้ให้ความหมายของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงว่าเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิดเดิมไปเป็นกรอบแนวคิดที่ครอบคลุม เปิดกว้าง ชัดเจน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด เป็นแนวคิดที่เกิดจากการวิพากษ์อดีตที่ก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติต่อไป⁽³⁾ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนการสอนแบบเดิม ที่เริ่มต้นด้วยการเรียนส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ เน้นทักษะพื้นฐาน โดยจะสอนเนื้อหาความรู้ให้เกิดความจำและทักษะพื้นฐานที่ละอย่างให้มากพอที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น นำไปแก้ไขปัญหา นำไปคิดประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ของการเรียนรู้เพื่อการใช้งาน มีการยึดมั่นในหลักสูตรอย่างเคร่งครัด เน้นการศึกษาจากหนังสือและแบบฝึกหัดเป็นสำคัญ โดยผู้สอนมีหน้าที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียน และวัดประเมินผลจากคำตอบที่ถูกต้องของผู้เรียนเป็นรายบุคคล⁽⁴⁾ แต่ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความรู้แบบเดิมไม่สามารถนำมาแก้ปัญหาใหม่ๆ ได้ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคับข้องใจในการนำความรู้ไปปฏิบัติ การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจะช่วยผู้เรียนให้สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ที่ไม่เป็นไปตามมุมมองแบบเดิมของตน เกิดการใคร่ครวญอย่างมี

วิจารณ์ญาณ สนทนาเชิงวิพากษ์ จนเกิดเป็น มโนสำนึกใหม่บนหลักการที่ถูกต้องนำไปสู่การ เข้าใจตนเอง เชื่อมมันและเป็นกระบวนการในการ สร้างความหมายใหม่⁽¹⁵⁾

การศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มีการเรียนรู้อยู่ 2 ประเภทได้แก่ ประเภท แรก การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (Instrumental learning) เป็นการเรียนรู้ผ่านการจัดการหรือ ควบคุมสภาพแวดล้อมหรือบุคคลอื่น เน้นการแก้ ปัญหาในงาน (Task-oriented problem solving) การควบคุมทางเทคนิคต่างๆ การเรียนรู้เพื่อ กำหนดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เป็นการเรียนรู้ ในสายวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และ ประเภทที่สอง การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร (Com- municative learning) คือการเรียนรู้วิธีที่จะ สื่อถึงความรู้สึก ความต้องการความปรารถนา ของตนเองแก่ผู้อื่น ทำให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งถึง ตัวตนที่อยู่ภายใน⁽⁶⁾ และเป็นการเรียนจากการ ทำความเข้าใจผู้อื่นว่าต้องการสื่อความหมายว่า อย่างไร เมื่อเขาสื่อสารออกมา การเรียนรู้แบบ หลังนี้จะเกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ เป็นอิสระ และ ทีมเรียนรู้มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และมี การสื่อสารข้อมูลและสารสนเทศต่อกันอย่างครบ ถ้วน⁽⁷⁾ ช่วยให้บุคคลเกิดความรู้จักและเข้าใจ ตนเองจนเกิดการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ซึ่งจะ สำเร็จได้ต้องอาศัยองค์ประกอบ 2 ประการ คือ การใคร่ครวญอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical self- reflection) และการสนทนาเชิงวิพากษ์ (Critical discourse) การใคร่ครวญอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical self-reflection) ถือเป็นหัวใจใน กระบวนการของการปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิด ช่วยให้ผู้เรียนมีการตัดสินใจที่ดีและมีความ

สำคัญในการเรียนรู้แบบมีเงื่อนไขและการเรียนรู้ เพื่อการสื่อสาร โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ 1) การใคร่ครวญเนื้อหา (Content Reflection) ซึ่งเป็นการย้อนคิดถึงความรู้เดิมที่เคยปฏิบัติมา 2) การใคร่ครวญกระบวนการ (Process Reflection) การพิจารณาการปฏิบัติ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการ ใคร่ครวญ 2 อย่างนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยตรง (Straightforward transformation) และ 3) การใคร่ครวญกระบวนการทัศน์ (Premises Reflection) นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้ง (Profound transformation)⁽⁸⁾ ส่วนการสนทนา เชิงวิพากษ์ (Critical discourse) เป็นการแลกเปลี่ยนทางความคิดช่วยตรวจสอบความเชื่อ ความรู้สึกและคุณค่าต่างๆ ของบุคคล ใน กระบวนการแลกเปลี่ยนทางความคิดอย่างมี เหตุผลนี้ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจและตั้ง คำถามทั้งกับกระบวนการทัศน์ของตนเองและผู้อื่น ด้วยความเอาใจใส่และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดง ความคิดเห็นและมุมมองต่างๆ ที่แตกต่างจากตน นำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องที่สุดในการกระทำ พฤติกรรม ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่⁽⁹⁾

การใคร่ครวญที่เกิดขึ้นจะเน้นเกี่ยวกับ ปฏิสัมพันธ์ของ 2 องค์ประกอบ คือ สิ่งที่ปฏิบัติ เป็นประจำ กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จนเกิดเป็น กระบวนการสร้างความหมายใหม่ให้แก่ ประสบการณ์เดิม เพื่อขึ้นนำการกระทำของตนใน อนาคตโดยอาศัยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ ประสบการณ์ (Experience) การใคร่ครวญ ด้วยวิจารณ์ญาณ (Critical reflection) วาทกรรม ที่เกิดจากการใคร่ครวญ (Reflective discourse) และการกระทำ (Action) ซึ่งการให้ผู้เรียนได้ เพลิดเพลินกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามมุมมองเดิม

ของตน ผู้เรียนจะได้ประสบกับความรู้สึกที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมของตน ทำให้เกิดวิกฤติที่เหมือนจะหาทางออกไม่ได้ด้วยคำตอบแบบเดิมๆ เกิดความไม่พอใจต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่และหาทางแก้ไขใหม่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของเมซีโรว์ มีทั้งหมด 10 ขั้นตอน⁽⁸⁾

1. การให้ผู้เรียนได้เผชิญกับวิกฤติการณ์ที่ไม่เป็นไปตามมุมมองเดิมของตน ผู้เรียนได้ประสบกับสถานการณ์ที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมของตนทำให้เกิดวิกฤติที่เหมือนจะหาทางออกไม่ได้ด้วยคำตอบแบบเดิม

2. การตรวจสอบตนเอง การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง การสะท้อนคิดโดยการหันมาตั้งคำถามกับความเชื่อแบบเดิมๆ อย่างจริงจังและเริ่มใคร่ครวญกับตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ อย่างลึกซึ้ง

3. การประเมินสมมติฐานเดิมของตนอย่างจริงจังด้วยเหตุผล ตรวจสอบความเชื่อเดิมอย่างจริงจังนำไปสู่การเปลี่ยนย้ายกรอบการอ้างอิงเชิงการให้ความหมายของตนเองอย่างถาวร

4. การเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด ด้านอารมณ์ความรู้สึก และด้านพฤติกรรม และตระหนักว่าบุคคลอื่นมีการปรับเปลี่ยนความคิดเช่นเดียวกัน

5. การสำรวจค้นคว้าเพื่อกำหนดบทบาท/แนวทางการปฏิบัติใหม่ ค้นหาทางเลือกใหม่เป็นการก้าวผ่านแบบแผนเดิมไปสู่การมีแบบแผนใหม่ที่ผสมรวมแบบแผนเดิมไว้ด้วย

6. การวางแผนการปฏิบัติใหม่ โดยการบูรณาการความรู้ใหม่ เชื่อมโยงและให้

ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น

7. การศึกษาหาความรู้และทักษะสำหรับการปฏิบัติตามแผน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันกับผู้เรียนเพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการนำไปปฏิบัติ

8. การทดลองปฏิบัติตามแผน เริ่มทดลองทำตามบทบาทใหม่ เป็นการเริ่มต้นปฏิบัติตามวิธีใหม่ประกอบกับการประเมินผลลัพธ์จากการปฏิบัติเพื่อการปรับเปลี่ยนและช่วยเสริมประสบการณ์ของผู้เรียน

9. การพัฒนาสมรรถนะสร้างความสามารถและความมั่นใจในบทบาทและความสัมพันธ์ใหม่เมื่อได้ทดลองทำจนเกิดความชำนาญจะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น

10. การบูรณาการมโนทัศน์ใหม่เข้ากับการดำเนินชีวิตจนเป็นวิถีชีวิตใหม่ของตน เป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากวิธีเดิมๆ ที่เคยปฏิบัติช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่

การเรียนการสอนการตัดสินใจทางจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล

พฤติกรรมการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลจะเกิดขึ้นได้จากการสั่งสมและการเลี้ยงดูสั่งสอนโดยครอบครัว และยังสามารถเรียนรู้ฝึกทักษะเพิ่มเติม และสั่งสมจากประสบการณ์การศึกษา และการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยทั้งจากอาจารย์และพยาบาลประจำการซึ่งเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้และถูกกระตุ้นให้มีพฤติกรรมบริการตามหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพก็จะทำให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีลักษณะทางคุณธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น⁽¹⁰⁾ วิธีการพัฒนาความรู้

และทักษะทางจริยธรรมนอกจากการเรียนรู้ใน
ทฤษฎีแล้ว การวิเคราะห์กรณีศึกษา อุปติการณ
และการเรียนรู้จากบุคคลที่เป็นแบบอย่างทาง
จริยธรรม เป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมความรู้
ทางจริยธรรมของพยาบาล⁽¹¹⁾ การจัดการเรียนรู้
และประสบการณ์เพื่อพัฒนาความสามารถใน
การตัดสินใจทางจริยธรรม เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษา
เกิดพฤติกรรมจริยธรรมตามหลักจรรยาบรรณ
วิชาชีพ และสามารถเชื่อมโยงความคิดจากการ
เผชิญสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันมาก่อนมาใช้ในการ
วิเคราะห์เพื่อแก้ไขในสถานการณ์ใหม่ได้
การตัดสินใจเชิงจริยธรรมนั้นต้องกระทำอย่าง
ใคร่ครวญคิดสะท้อนกลับไปมาให้เกิดผลดีต่อ
ทุกฝ่ายมากที่สุด และจากงานวิจัยของอรุณญา
เชาวลิต วันดี สุทธิรังษี และนิตยา ตากวิริยะนันท์
ในการศึกษาปัญหาจริยธรรมในการปฏิบัติการ
พยาบาลจากประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาล
ในภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า นักศึกษาพบ
ปัญหาทางจริยธรรม 7 ด้าน คือ 1. การปกป้อง
สิทธิผู้ป่วย กับการขาดอิสระในตนเอง 2. ความ
ขัดแย้งในคุณค่าเกี่ยวกับบทบาทของวิชาชีพ
3. พันธะหน้าที่ต่อวิชาชีพ/การเคารพอำนาจ กับ
หน้าที่ของตนเอง 4. การบอก-ไม่บอกความจริง
5. การปกปิดความลับผู้ป่วย กับการปกป้องผู้อื่น
จากอันตราย 6. การยึดชีวิต กับการยึดความ
ทุกข์ทรมาน และ 7. การขาดความร่วมมือ/
สัมพันธ์ภาพ โดยมีแนวทางในการแก้ไข 5 วิธีคือ
1. ระบายความรู้สึก 2. การปรึกษาคณะอื่น
3. การกระทำเชิงจริยธรรม 4. การปลง/การทำใจ
และ 5. การคิดในทางบวก⁽¹²⁾ โดยแนวทางที่เกิด

ขึ้นเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาแบบเดิมซึ่งอาจช่วย
บรรเทาความรุนแรงของปัญหาในช่วงแรก
แต่อาจไม่ใช่แนวทางในการแก้ไขปัญหาในระยะยาว
และอาจเกิดความขัดแย้งในจิตใจตามมา ดังนั้น
การจัดการเรียนการสอนทางจริยธรรมสำหรับ
พยาบาลสามารถปรับวิธีการจัดการเรียนการ
สอนให้เกิดการเรียนรู้แบบใหม่ให้เท่าทันศตวรรษ
ที่ 21 โดยวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง
เป็นแนวทางที่นำมาประยุกต์ใช้กับการจัด
ประสบการณ์ทางคลินิกในการตัดสินใจทาง
จริยธรรม จากผลการศึกษาวิจัยของสมสิทธิ์
อัสตรนธิ และ กาญจนา ภูครองนาค เรื่อง การ
ศึกษาวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การ
เปลี่ยนแปลงตามแนวคิดปัญญาศึกษาเพื่อการ
บ่มเพาะความซื่อตรง พบว่า การเรียนรู้เพื่อการ
เปลี่ยนแปลงสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลง
ที่แท้จริงในระดับความเชื่อพื้นฐาน หรือกรอบ
อ้างอิงโดยเปลี่ยนวิธีการรู้คิด รื้อถอนชุดความ
เชื่อเดิม เกิดการขยายขยายกรอบอ้างอิง ให้
ครอบคลุมความเป็นจริงมากกว่าเดิม นำไปสู่การ
ปรับเปลี่ยนท่าที ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรม
เกิดเป็นวิถีชีวิตอย่างใหม่ที่แท้จริง⁽¹³⁾ จากผลการ
วิจัย การประยุกต์ใช้การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยน
แปลงในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่อง
การตัดสินใจเชิงจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล
จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิด
ความเชื่อให้กว้างขวางและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
เพื่อลดความรู้สึกละอายและคับข้องใจ เมื่อ
เผชิญกับประเด็น/ปัญหาทางจริยธรรม

การประยุกต์ใช้การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการสอนการตัดสินใจทางจริยธรรม สำหรับนักศึกษาพยาบาล มีดังนี้^(9,11,14,15)

ขั้นตอนที่ 1 ผู้เรียนนำเสนอสถานการณ์ทางจริยธรรมที่พบบนหอผู้ป่วยซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือความคับข้องใจ โดยการประเมินสถานการณ์ ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ โดยใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่มีมาก่อนพบสถานการณ์ประกอบกับการเรียนรู้ภาคทฤษฎีภายในห้องเรียนโดยอธิบายเหตุการณ์หรือสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาจริยธรรม

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบตนเอง โดยการตั้งคำถามกับตนเอง โดยใช้คำถามปัญหาคืออะไร (What) ระบุบุคคลที่เกี่ยวข้อง บุคคลที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งค่านิยมหรือความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้องแต่ละคน รู้สึกอย่างไร (How) คิดอย่างไรเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลใด ซึ่งคำถามเหล่านี้สามารถเข้าถึงค่านิยม ทศนคติ ความปรารถนาของผู้เรียนได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนสะท้อนคิดเข้าไปในตัวตนของผู้เรียน ไม่ใช่เพียงสะท้อนเรื่องราวที่เกิดขึ้นเท่านั้น ทำไมถึงรู้สึกเช่นนี้ (Why) ผู้สอนต้องชี้ให้ผู้เรียนมองเห็นความขัดแย้งกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นโดยกระตุ้นมุมมองที่แตกต่างจากเดิมหรือขัดแย้งกับความรู้ ความเชื่อเดิมของผู้เรียน ปัญหาทางจริยธรรมบางปัญหามีความยากลำบากในการแก้ไข เช่น ผู้เรียนทราบว่าสิ่งใดถูก ควรกระทำ แต่หากขัดต่อระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ทำให้ไม่สามารถ

ปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้องตามความเชื่อเดิมได้ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกผิด โกรธ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินสมมติฐานเดิมของตนเอง ความเชื่อเดิมของตนเป็นการประเมินอย่างแท้จริง ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและจิตใจ ด้วยการใคร่ครวญกับตนเองอย่างมีวิจารณญาณ ในขั้นนี้ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ความเชื่อเดิมของตน โดยอ้างอิงกรอบทางสังคม วัฒนธรรมและผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านจิตใจ

ขั้นตอนที่ 4 การยอมรับการเปลี่ยนแปลง โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น โดยใช้วิธีการสนทนาเชิงวิพากษ์ ในประเด็นของหลักการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และให้การวินิจฉัยหรือระบุปัญหาทางจริยธรรมทางการพยาบาล ขั้นตอนของการระบุประเด็นปัญหาทางจริยธรรมโดยการระบุว่าเป็นประเด็นหรือเป็นปัญหาในเรื่องใดด้วยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีจริยศาสตร์และประสบการณ์เดิม กำหนดว่าใครเป็นผู้ตัดสินใจในเหตุการณ์พร้อมเหตุผลประกอบ

ขั้นตอนที่ 5 การค้นหาทางเลือกใหม่ เป็นการกำหนดทางเลือกที่สามารถกระทำได้ในสถานการณ์สำรวจค้นหาทางเลือกในการกระทำใหม่ เป็นการวิเคราะห์ทางเลือกที่กำหนดขึ้นพร้อมทั้งบอกข้อดี ข้อเสียที่เกิดขึ้นจากแต่ละทางเลือกที่มีต่อ บุคคล ครอบครัว สถาบันและสังคม ซึ่งจะช่วยในการพิจารณาทางเลือกที่เป็นจริงได้ การพิจารณาทางเลือกเป็นการอภิปรายข้อโต้แย้งของทางเลือกต่างๆ อย่างมีเหตุผล โดยการแสวงหาความรู้ เกี่ยวกับ ค่านิยมส่วนบุคคล หลักศาสนา จรรยาบรรณวิชาชีพทางการพยาบาล แนวคิดเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล

หลักจริยธรรม ทฤษฎีจริยศาสตร์ สิทธิผู้รับบริการ หลักกฎหมายซึ่งในขั้นตอนนี้จะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อขยายมุมมองความคิด ของผู้เรียน แต่ละคนกับผู้อื่นเพื่อตรวจสอบมุมมองความคิดของตนเองทำให้เกิดการเปรียบเทียบและหาคำอธิบายของความแตกต่างที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การขยายมุมมองของความรู้รอบนอกกรอบให้กว้างกว่าเดิม ซึ่งในขั้นตอนนี้จะต้องเปิดใจยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียนแต่ละคน และมีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ตลอดจนต้องมีการบันทึกการเรียนรู้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นอย่างชัดเจน

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนการกระทำใหม่ เป็นการตัดสินใจเลือกการปฏิบัติ เริ่มทดลองทำตามการตัดสินใจโดยเลือกการตัดสินใจที่ถูกต้องเพียง 1 ทางเลือกจากการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางในขั้นตอนที่ผ่านมา ซึ่งต้องเป็นทางเลือกที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มอย่างมั่นใจและกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร ว่าใครเป็นผู้ตัดสินใจ และการตัดสินใจเพื่อใคร การตัดสินใจด้วยการคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นและสิทธิผู้รับบริการเป็นสำคัญ

ขั้นตอนที่ 7 การหาความรู้และทักษะ สำหรับปฏิบัติตามทางเลือก โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวิธีปฏิบัติตามทางเลือก เช่น การเลือกแนวทางการตัดสินใจในการบอกข่าวร้าย แต่ผู้เรียนไม่ทราบขั้นตอนวิธีการบอกข่าวร้าย จำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่มีประสบการณ์ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 8 การเริ่มทดลองปฏิบัติตามทางเลือกในการตัดสินใจ เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในแนวทางการปฏิบัติแล้ว เปิดโอกาสให้ผู้เรียน

ได้ปฏิบัติตามแนวทางที่ได้เลือกและติดตามประเมินผลภายหลังการปฏิบัติตามทางเลือกที่ได้เลือกแล้วเพื่อให้ทราบว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินผลไว้ล่วงหน้า

ขั้นตอนที่ 9 การสร้างความสามารถและความมั่นใจในการเลือกปฏิบัติ นำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาอภิปรายให้ทราบข้อดี ข้อด้อยเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติครั้งต่อไป

ขั้นตอนที่ 10 การบูรณาการจนเป็นวิถีชีวิตใหม่ของตน ผู้สอนเน้นการสรุปประสบการณ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสามารถนำไปปฏิบัติต่อไปในอนาคต ซึ่งอาจแตกต่างจากการตัดสินใจในอดีตที่ผ่านมาจึงเกิดเป็นวิธีการใหม่แนวคิดใหม่

การประยุกต์ใช้การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการสอนการตัดสินใจทางจริยธรรม สำหรับนักศึกษาพยาบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาเดือน เขียวเหลือง วารินทร์ แก้วอุไร พูลสุข หิงคานนท์ และสายฝน วิบูลย์สรรค์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสะท้อนคิดเพื่อเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาองค์ประกอบโดยมี 7 ขั้นตอนคือ 1) อธิบายสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้น 2) อธิบายความรู้สึกต่อสถานการณ์ 3) บอกแนวคิด/หลักการ/ความเชื่อที่สนับสนุนการกระทำ 4) เปิดใจรับฟังความคิดเห็น/ทางเลือกที่หลากหลาย 5) จัดลำดับความคิด/หาข้อสรุปร่วมอย่างเป็นเหตุเป็นผล 6) นำข้อสรุปไปปฏิบัติ 7) สะท้อนคิดการเรียนรู้/ประสบการณ์ใหม่ที่แตกต่างจากเดิม โดยรูปแบบนี้ทำให้นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับวิชา

จริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพพยาบาล หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพฤติกรรมสะท้อนคิดโดยรวมอยู่ในระดับดี⁽¹⁶⁾

unสรุป

การประยุกต์ใช้การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการสอนการตัดสินใจทางจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล เป็นวิธีการที่ผู้สอนสามารถใช้กับการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของ

นักศึกษาพยาบาลเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีศักยภาพในการเรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้รับบริการ และครอบครัว ตลอดจนบุคลากรร่วมวิชาชีพ และเกิดความรู้ที่ยั่งยืนเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้นักศึกษาจบเป็นพยาบาลแล้วยังสามารถนำวิธีการเรียนรู้นี้ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เพราะในการปฏิบัติการพยาบาลนั้นจะต้องมีเรื่องให้ตัดสินใจมาก อีกทั้งมีองค์ความรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา การที่พยาบาลมีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจะเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง และวิชาชีพอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

1. สุธีร์ รัตนมงคลกุล. Transformative Learning จากประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อแพทยศาสตรศึกษาในประเทศไทย. ธรรมศาสตร์เวชสาร 2557;14(4):489-91.
2. สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. การเปลี่ยนแปลงโลกของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาสู่ “ครูมืออาชีพ” ใน: สุดาพร ลักษณะินาวิน, บรรณาธิการ. การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ; 2553. หน้า 7-12.
3. Mezirow J. Learning as transformation: Critical perspectives on a theory in progress. San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Company; 2000.
4. บุญเลี้ยง ทุมทอง. ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เอส. พรินต์ติ้ง ไทย แฟคตอรี; 2556.
5. ละเอียด แจ่มจันทร์, รวิภา บุญชูช่วย, สุนีย์ อินทรสิงห์. การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: ถอดบทเรียนจากการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข 2557;24(3):1-14.
6. องค์อร ประจันเขตต์. การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: มุมมองในการศึกษาพยาบาล. วารสารพยาบาลทหารบก 2557;15(3):179-84.

7. วิจารย์ พานิช. เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: 3 ทฤษฎีว่าด้วยการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง [อินเทอร์เน็ต]. 2557 [เข้าถึงเมื่อ 9 ก.พ. 2559]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/588270>
8. Kitchenham A. The Evolution of John Mezirow's Transformative Learning Theory. *Journal of Transformative Education*. [Internet]. 2008 [cited 2016 Feb 19];6(2):104-23. Available from: <http://jtd.sagepub.com/content/6/2/104>
9. Mezirow J. Transformative Learning: Theory to Practice. *New Direction for Adult and Continuing Education*. [Internet]. 1997 [cited 2016 Feb 19];74:5-12. Available from: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ace.7401/abstract>
10. จินตนา ยูนิพันธุ์. จริยธรรมในการประกอบวิชาชีพพยาบาล. ใน: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์. เอกสารการสอนชุดวิชา ประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาล หน่วยที่ 1-8. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; 2550. หน้า 349-411.
11. ทศนา บุญทอง, อังคนา สรียาภรณ์, สุนทราวดี เขียวพิเชฐ. คู่มือการส่งเสริมจริยธรรม สำหรับองค์การพยาบาล: กลไกและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: จุฑทอง; 2558.
12. Chaowalit A. Suttharangsee W, Takviriyannun N. Ethical problems in nursing practice experienced by nursing students in Southern Thailand. *Thai J Nurs Res* 1999;3(2):132-47.
13. สมสิทธิ์ อัสตรนธิ, กาญจนา ภูครองนาค. การศึกษาวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดตปัญญาศึกษาเพื่อการบ่มเพาะความซื่อตรง. ม.ป.ท.: คณะกรรมการวิชาการ การศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภาและศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล; 2555.
14. อาชัญญรัตน์อุบล. การเรียนรู้แบบผู้ใหญ่. เอกสารประกอบการสัมมนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2557 วันที่ 27-29 กรกฎาคม 2558 ณ ห้องประชุมสงวนวรรณ เฟื่องเพชร. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย; 2558. (อัดสำเนา).
15. ชลดา จันทร์ขาว, บุญงา ตโนภาส. ประเด็นปัญหาจริยธรรมทางการพยาบาลและแนวทางการตัดสินใจ. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา จริยศาสตร์และกฎหมายในการประกอบวิชาชีพพยาบาล. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
16. ดุจดเดือน เขียวเหลือง, วารินทร์ แก้วอุไร, พูลสุข หิงคานนท์, สายฝน วิบูลรังสรรค์. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสะท้อนคิดเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์* 2556;15(4):9-21.